

אודות אופן טייפ

הפורמט אופן טייפ (Open Type) פותח בשיתוף פעולה בין חברות מיקרוסופט ואדובי והתכונות הבולטות הן:

- תמיכה בשפות וצורות כתב שונות בגופן אחד.
- אפשרויות רחבות של טיפוגרפיה מדויקת, כמו מיקום סימנים דיאקריטיים.
- ליגטורות והחלפות אוטומטיות, כמו החלפת צירוף אל"ף-למ"ד לתו מיוחד או החלפת רצף תוים "1/2" לתו "חצי" מיוחד.
- תאימות בין פלטפורמות. אפשר להשתמש באותו קובץ גופן לעבודה במערכת הפעלה Windows ו-Mac OS X.
- חברת מסטרפונט עושה שימוש באפשרויות של פורמט אופן טייפ כדי ליצור גופנים עבריים איכותיים ובפרט בעלי תכונות מיוחדות הספציפיות לשפה זו, כמו ניקוד, טעמי המקרא ועוד.
- הפעלה וביטול תכונות אופן טייפ נעשית דרך תפריט Character או ע"י הגדרות מתאימות בסיגנונות תו או פיסקה.
- כדי שהניקוד ימוקם כראוי בכל המצבים יש להקפיד על סדר ההקלדה הבא:
- אות, דגש, נקודה ימנית או שמאלית של ש"ן, ניקוד, מתג.
- האופציות בסוגריים מרובעות מסמנות כי הגופן הנוכחי אינו עושה שימוש בתכונה זו, כלומר, רק האופציות ללא סוגריים זמינות בגופן.
- כדי שכל התכונות תעבודנה נכון יש צורך לבחור בתפריט שפה את השפה Hebrew. כדי סימנים דיאקריטיים (ניקוד, טעמים) ימוקמו כראוי יש לבחור Open Type בתפריט Diacritic Positioning.

1. תכונות דיקדוקיות

- שווא נע וקמץ קטן.
- התכונה תופעל באמצעות Stylistic Set 14. כל שווא שלפי כללי הדקדוק צריך להיות שווא נע יהפך לסימן שווא שונה מהרגיל. שווא הרגיל יסמן שווא נח. כנ"ל לגבי קמץ קטן.
- דגש חזק.
- התכונה מופעלת בעזרת אופציה Stylistic Set 15. כל דגש שהוא דגש חזק לפי כללי הדיקדוק יהפך לסימן דגש מוגדל ומודגש יותר.
- כל התכונות הדיקדוקיות מדויקות כמעט תמיד, אבל יש מקרים שיש צורך בהכרעת אנוש לפי העניין, כמו, למשל, "שמרה נפשי והצילני" (תהילים) המילה "שמרה" צריכה להיות בקמץ קטן ושווא נח כי משמעותה "שמור". ולעומתה, "שמרה נפשי עדתיך" בקמץ גדול ושווא נע כי משמעותה "היא (נפשי) שמרה" (שם).
- לכן ההמלצה להגיה את הטקסט. התיפקוד הנכון של התכונות הדיקדוקיות מותנה בסדר הקלדה נכון המבואר לעיל.

2. אותיות מתרחבות

בסידרת גופנים זו ישנן כמה אפשרויות להרחבת אותיות אלף, דלת, הא, כף, למד, מם סופית, ריש, תיו:

- הרחבה גורפת של כל האותיות. תכונה זו מופעלת בעזרת אופציה Justification Alternate.
- הרחבת אחת או כמה מהאותיות המתרחבות לפי בחירה. השליטה על כל אחת מהאותיות הנ"ל באופן בלתי תלוי נעשית בעזרת האופציות מ-Stylistic Set 1 עד Stylistic Set 8. כל אופציה מתייחסת רק לאות אחת.
- הרחבת כל האותיות הנ"ל רק אם הן מופיעות בסוף המילה. תכונה זו מופעלת בעזרת אופציה Stylistic Set 9.

3. מתג בתוך החטפים

אופציה Stylistic Set 13 מאפשרת לקבוע התנהגות המתג אחרי החטפים. כאשר אופציה זו מופעלת המתג יכנס לתוך החטף בין שווא לניקוד החטף, וכאשר היא מבוטלת המתג ימצא את מקומו האופטימלי אחרי החטף.

4. ליגטורת אלף-למד

תכונה זו מופעלת בעזרת Discretionary Ligatures.

5. שברים

תכונה זו מופעלת בעזרת אופציה Fractions.

ביטול תכונות דיקדוקיות

תמיד ניתן לבטל תכונה ע"י ביטול אופציות בטקסט נבחר. בנוסף, בגופנים אלו קיימת אפשרות לבטל את התכונות הדיקדוקיות, דהיינו, שווא נע, קמץ קטן ודגש חזק, בבת אחת בעזרת הפעלת אופציה Stylistic Set 20. נוח במיוחד כאשר מפעילים את התכונות דרך סגנונות פיסקה.

ראה דוגמאות <

דוגמאות

אֲנִי־חֲכָמָה שְׂכַנְתִּי עִרְמָה וְדַעַת מְזֻמּוֹת אֶמְצֵא
אֲנִי־חֲכָמָה שְׂכַנְתִּי עִרְמָה וְדַעַת מְזֻמּוֹת אֶמְצֵא
אֲנִי־חֲכָמָה שְׂכַנְתִּי עִרְמָה וְדַעַת מְזֻמּוֹת
אֶמְצֵא

כאן מופעלות תכונות 13, 14, 15.

ניקוד שוא

שני שוואים רצופים, הראשון תמיד נח והשני נע
כל שוא בראש מילה הוא תמיד שוא נע
כל שוא בסוף מילה הוא נח

הפעלת Stylistic set 14

Character>OpenType>Stylistic sets...>[set 14]

ההפעלת גורמת לכל שווא לקבל צורה מתאימה לפי כללי הדיקדוק להיות שווא
נע או שווא נח, וכן קמץ קטן.

ללא Stylistic Set 14

יִכְתְּבוּ עִרְמָה

בהפעלת Stylistic set 14

יִכְתְּבוּ עִרְמָה